

Zahtevi standarda ISO 17020 i ISO 17025 upoređeni sa predlogom novog ISO 17020 i obaveze koje se postavljaju pred kontrolna tela za vozila

VOJISLAV V. BOŽANIĆ, Centar za ispitivanje motornih vozila
AUTO VIZIT, Beograd

Pregledni rad
UDC: 006.3/.8
DOI: 10.5937/tehnika2604403B

Ovaj rad pruža detaljan pregled zahteva standarda SRPS ISO 17020:2012 i SRPS ISO/IEC 17025:2017, sa posebnim fokusom na predstojeće izmene koje donosi novi standard SRPS ISO/IEC 17020:2026. Osnovni zaključci analize ukazuju na to da su ovi standardi „suverene norme“. Dok se laboratorije (17025) fokusiraju na precizna merenja i metrološku sledljivost, kontrolna tela (17020) vrše procenu usaglašenosti putem stručnog pregleda.

Novi standard 17020:2026 uvodi značajne tehnološke modernizacije, pre svega u domenu veštačke inteligencije (AI) i digitalnih resursa, menjajući terminologiju iz „preventivnih mera“ u „mere za bavljenje rizicima i prilikama“.

Za kontrolna tela za motorna vozila u Srbiji, usklađivanje sa novim zahtevima biće neophodno u cilju održavanja ovlašćenja dobijenih od Agencije za bezbednost saobraćaja (ABS). Ovo će zahtevati preradu i dopunu postojeće dokumentacije, kao i odgovarajuću obuku ljudstava u kontrolnim telima.

Ključne reči: ISO/IEC 17020, ISO/IEC 17025, kontrolna tela, ispitne laboratorije, ocenjivanje usaglašenosti, veštačka inteligencija, rizici i prilike, kontrolisanje vozila

1. OSNOVNE SLIČNOSTI I RAZLIKE IZMEĐU KONTROLNIH TELA I LABORATORIJA

Standardi SRPS ISO 17020:2012¹ i SRPS ISO/IEC 17025:2017² predstavljaju standarde iz grupe za ocenu usaglašenosti (serija standarda ISO/IEC 17000). Oba dokumenta spadaju u tzv. suverene norme koje nadgledaju isključivo akreditaciona tela (ATS u Srbiji). Dakle, nema primene ovih standarda bez akreditacije od strane tela za akreditaciju.

Ako bi se neko, bilo gde, predstavljao da radi po ISO 17020, a da nije akreditovan, to bi bilo protivzako-

nito. Na primer, neko sertifikaciono telo nema pravo da izda sertifikat kojim bi se potvrđivao da je neka organizacija usklađena sa zahtevima ISO 17020 ili ISO 17025. Usaglašenost sa ovim standardima ima pravo da ocenjuje i akredituje isključivo akreditaciono telo države gde je ta organizacija registrovana.

Standardi SRPS ISO 17020:2012 i SRPS ISO/IEC 17025:2017 imaju više terminoloških sličnosti. Struktura i fundamentalni principi rada ovih standarda su slični. Oba standarda imaju po osam tačaka. Nepriistrasnost i poverljivost su zahtevi koji su definisani u oba standarda. Takođe, oba standarda imaju zahteve koji se odnose na kompetentnost, nadzor i obuku osoblja. Svakako, najveća sličnost je u pogledu zahteva za sistem menadžmenta koja uključuje:

- Upravljanje dokumentacijom i zapisima
- Interne provere
- Preispitivanje od strane rukovodstva i
- Korektivne mere.

Međutim, postoje i značajne terminološke razlike, kao na primer, laboratorijski standard (17025:2017) koristi „Mere za bavljenje rizicima i prilikama“, dok važeća verzija standarda za kontrolna tela (17020:2012), koja je još uvek na snazi koristi termin

Adresa autora: Vojislav Božanić, Centar za ispitivanje motornih vozila AUTO VIZIT, Beograd, Miloša Kladenca 14b

e-mail: vojkan.bozanic@gmail.com

Rad primljen: 06.03.2026.

Rad prihvaćen: 23.03.2026.

¹ SRPS ISO 17020:2012 Ocenjivanje usaglašenosti - Zahtevi za rad različitih tipova tela koja obavljaju kontrolisanje

² SRPS ISO/IEC 17025:2017 Opšti zahtevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje

„Preventivne mere“, mada je suštinska uloga ovih pojmova u sistemu menadžmenta slična.

Standardi se jasno razlikuju u pogledu njihovog predmeta i područja primene. Dakle, ISO 17020 važi za kontrolna tela, dok ISO 17025 važi za laboratorije za ispitivanje i etaloniranje. Laboratorije se bave preciznim ispitivanjem i etaloniranjem uz stroge zahteve za mernu nesigurnost, dok kontrolna tela vrše procenu usaglašenosti proizvoda i procesa putem stručnog pregleda.

Pošto je kod laboratorija osnovna usluga merenje, a glavni „proizvod“ izveštaj o merenju, posebno se ističe važnost metrološke sledljivosti i validacije metoda, što predstavlja najvažniju garancije tačnosti mernih rezultata i osnovu za poverenje naručioca ispitivanja u rezultate koje je dobio. Pored rezultata merenja laboratorija navodi i informacije o korišćenju metodi merenja, kao i o upotrebljenoj mernoj opremi.

Pored izveštaja o merenju laboratorije mogu da u zaključku navedu da li je uzorak zadovoljio kriterijume propisa ili standarda, ali to nije obavezno. Ovo posebno dolazi do izražaja, kada se radi o složenom predmetu ispitivanja, kao što je motorno vozilo, gde je potreban holistički pristup, tako da ispitivanje u jednoj vrsti laboratorije ne bi bio dovoljan da bi se predmet ispitivanja mogao smatrati usaglašenim.

Kontrolna tela se bave procenom usaglašenosti proizvoda, drugačije rečeno, upoređivanjem utvrđenih osobina i performansi predmeta kontrole, sa njihovim veličinama koje su propisane zakonom, pravilnikom ili standardom i na osnovu toga donošenjem odluke da li je predmet kontrole usaglašen ili ne.

Znači, na kraju rada kontrolnog tela se daje jasna ocena da li predmet kontrole zadovoljava ili nezadovoljava propisane veličine, a dokumenat kojim se ova ocena saopštava naručiocu kontrolisanja je sertifikat ili izveštaj.

2. POREĐENJE ZAHTEVA STANDARDA SRPS ISO 17020:2012 I SRPS ISO/IEC 17025:2017

Standardi SRPS ISO 17020:2012 i SRPS ISO 17025:2017 dele veoma sličnu arhitekturu i fundamentalne principe rada tela za ocenjivanje usaglašenosti. Iako su različite namene, jedan standard se fokusira na kontrolisanje, a drugi na ispitivanje i etaloniranje, njihove sličnosti su brojne:

2.1. Opšti zahtevi (Poglavljje 4 u oba standarda)

Oba standarda počinju sa identičnim prioritetima koji čine osnovu integriteta rada:

- Nepriistrasnost: Oba standarda (tačka 4.1) zahtevaju da se aktivnosti obavljaju nepriistrasno i da se identifikuju rizici po nepriistrasnost. Dokazivanje nepriistrasnosti je posebno zahtevno kada se labo-

ratorija ili kontrolno telo nalaze u sastavu ili su osnovane od strane većeg entiteta. Tada se nepriistrasnost može dokazati na više načina: (a) Administrativnim i finansijskim osamostaljivanjem laboratorije ili kontrolnog tela od većeg entiteta koji je bio osnivač; (b) Ukoliko je laboratorija ili kontrolno telo ostalo u sastavu većeg entiteta koji je bio osnivač, nepriistrasnost se dokazuje preko organizacione šeme gde se jasno odvajaju putevi informisanja od linija odlučivanja, a gde se linije odlučivanja sastaju tek na nivou generalnog direktora. Oba načina moraju biti uređena statutom većeg entiteta koji je bio osnivač.

- Poverljivost: Obaveza zaštite poverljivih informacija prikupljenih tokom rada je striktno definisana u oba dokumenta (tačka 4.2). Obaveza o poverljivosti je uređena Zakonom o tajnosti podataka (*Sl. glasnik RS*, br. 104/2009) i Zakonom o zaštiti poslovne tajne (*Sl. glasnik RS*, br. 53/2021), međutim, i laboratorija i kontrolno telo moraju u okviru svojih internih dokumenata (Poslovnik i procedure o radu) da navedu obavezu da ove zakone primenjuju.

2.2. Zahtevi za strukturu (Poglavljje 5)

Ovi zahtevi su: 5.1 Administrativni zahtevi; 5.2 Organizacija i rukovođenje. Oba zahteva obuhvataju pravni status tela, definisanje odgovornosti rukovodstva i organizacionu šemu neophodnu za funkcionisanje.

U Standardu ISO 17020 se detaljnije razrađuje administrativni status jer obuhvata različite tipove kontrolnih tela (A, B, C).

2.3. Zahtevi za resurse (Poglavljje 6)

Struktura resursa neophodnih za rad je analogno postavljena:

- Osoblje: Oba standarda zahtevaju definisanje kompetentnosti, obuku i nadzor osoblja (6.1 u 17020, 6.2 u 17025).
 - Kompetentnost obuhvata: (a) Stručnost i znanje (posedovanje teorijskog i praktičnog znanja za datu oblast); (b) Veštine i umeće (sposobnost primene znanja u praksi); (c) Iskustvo i rutina (uvežbanost i snalažljivost u obavljanju poslova) i (d) Bihevioralne komponente (motivi, osobine i ponašanje koji vode željenom učinku)
 - Obuka osoblja obuhvata: (a) početnu obuku (upoznavanje zaposlenog sa specifičnim stručnim znanjima i zahtevima vezanim za radno mesto i znanjima i zahtevima vezanim za organizaciju, pravne zahteve i sistem kvaliteta) i (b) povremenu obuku (obnavljanje i osve-

žavanje znanja upoznavanje sa novom regulativom)

- Nadzor osoblja obuhvata: (a) rad uz starijeg uz pisanu ocenu, (b) ocena performansi osoblja koju odgovorni rukovodilac sačinjava za svakog zaposlenog najmanje jedanput u 6 meseci.
- Oprema i objekti: Neophodno je obezbediti adekvatnu opremu i uslove sredine za rad, uz redovno održavanje i proveru funkcionalnosti.
 - Merna oprema se koristi i održava u skladu sa odredbama Zakona o metrologiji (*Sl. glasnik RS*, br. 15/2016) i o tome moraju da se vode odgovarajući zapisi.
 - Oprema za rad se koristi u skladu sa pisanim Procedurama o radu ili Uputstvima laboratorija ili kontrolnih tela, a održava u skladu sa Uputstvima proizvođača.
- Eksterna nabavka/Podugovaranje: Oba standarda regulišu način na koji se angažuju eksterni pružaoци usluga ili podugovarači (6.3 u 17020, 6.6 u 17025).

2.4. Zahtevi za proces (Poglavlje 7)

Iako su tehničke aktivnosti različite, procesni koraci su slični:

- Rukovanje predmetima: Postoje jasni zahtevi za postupanje sa predmetima koji se kontrolišu ili ispituju kako bi se sprečilo njihovo oštećenje ili zamena (7.2 u 17020, 7.4 u 17025).
- Zapisi: Oba standarda zahtevaju čuvanje tehničkih zapisa o sprovedenim aktivnostima radi osiguranja sledljivosti (7.3 u 17020, 7.5 u 17025).
- Izveštavanje: Rezultati rada se moraju dokumentovati u obliku izveštaja koji sadrže sve neophodne tehničke podatke (7.4 u 17020, 7.8 u 17025).
 - Kada se radi o laboratorijama u Izveštaju o ispitivanju se navodi primenjena metoda ispitivanja, merna oprema i vršilac merenja. Laboratorije imaju pravo da na kraju izveštaja navedu i mišljenje ali ono nije obavezujuće po naručioca i ne predstavlja Uverenje o usaglašenosti.
 - Kada se radi o kontrolnim telima, pored Izveštaja koji može imati internu ili eksternu formu, izdaje se i Sertifikat o usaglašenosti (ili u nekim slučajevima Uverenje o usaglašenosti)
- Prigovori i žalbe: Oba tela moraju imati dokumentovan proces za rešavanje prigovora korisnika (7.5 u 17020, 7.9 u 17025).
 - Postupak sa prigovorima i žalbama se može opisati u okviru Poslovnika ili kao posebna procedura.

2.5. Zahtevi sistema menadžmenta (Poglavlje 8)

Ovo je oblast najveće podudarnosti, gde oba standarda koriste koncept „Opcija A i Opcija B“.

Ključni zajednički elementi menadžmenta uključuju:

- Upravljanje dokumentacijom i zapisima: (8.2, 8.3 i 8.4).
- Interne provere: Redovno samovrednovanje sistema (8.6 u 17020, 8.8 u 17025).
- Preispitivanje od strane rukovodstva: Periodična ocena adekvatnosti sistema (8.5 u 17020, 8.9 u 17025).
- Korektivne mere: Postupak otklanjanja uočenih neusaglašenosti (8.7).

Glavna terminološka razlika u ovom poglavlju je ta što laboratorijski standard (17025:2017) koristi „Mere za bavljenje rizicima i prilikama“, dok važeća verzija standarda za kontrolna tela (17020:2012) još uvek koristi termi „Preventivne mere“, mada je njihova suštinska uloga u sistemu menadžmenta slična.

Kada su u pitanju kontrolna tela za kontrolu i ispitivanje motornih vozila ovo upoređenje je od posebnog značaja zato jer se pred Centre za ispitivanje motornih vozila koji su akreditovani kao kontrolna tela postavlja zahtev da prošire svoju delatnost na homologaciju delova za motorna vozila, što često obuhvata različite vrste ispitivanja.

Da bi se obuhvatila potrebna ispitivanja potrebno je:

(a) Centre za ispitivanje motornih vozila pripremiti i akreditovati prema zahtevima standarda SRPS ISO/IEC 17025:2017, pa tako imati i održavati dve akreditacije ili

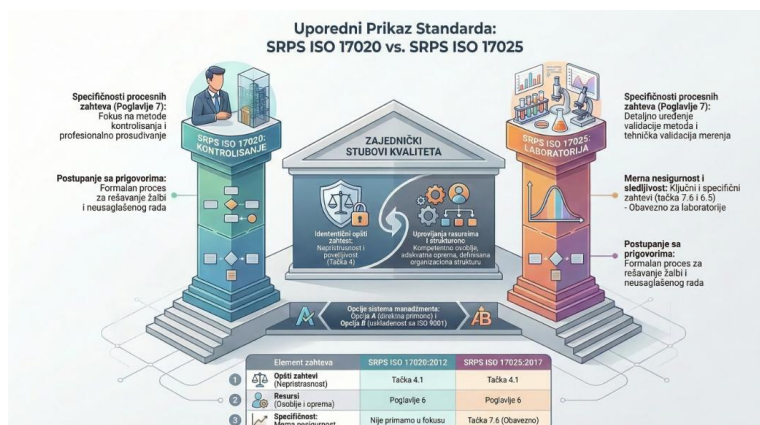
(b) dopuniti i proširiti postojeću dokumentaciju tako da objedini zahteve i jednog i drugog standarda.

Ukoliko se Centar za ispitivanje motornih vozila opredeli za ovu drugu opciju, preostaje da je ABS svojim osvedočenjem prihvati i da ovlasti Centar za ispitivanje motornih vozila, da se pored kontrolisanja, bavi i homologacijama.

Osvedočenje ABS se obavlja u Centru uz prirustvo predstavnika ABS, prilikom osvajanja primene svakog novog homologacionog pravilnika.

To obuhvata pregled odgovarajuće dokumentacije (Poslovnik i procedure i uputstva koja se odnosi na ispitivanje u svrhu homologacije), kao i prisustvovanje predstavnika ABS merenju na vozilu što ima za cilj direktno osvedočenje.

U nastavku je slikovito prikazano upoređenje zahteva standarda SRPS ISO 17020:2012 i SRPS ISO/IEC 17025:2017

Slika 1 – Uporedni prikaz standarda SRPS ISO 17020 vs SRPS ISO 17025³

3. ZAHTEVI NOVOG STANDARDA DNASRPS EN ISO/IEC FDIS 17020:2025⁴

Primena veštačke inteligencije došla je do izražaja prilikom osavremenjivanja postojećeg standarda za kontrolna tela. Ovo je posebno značajno kod kontrolnih tela za kontrolisanje i ispitivanje motornih vozila, upravo zato što se kod motornih vozila kao predmeta kontrolisanja primenjuju računari i automatizovana oprema, daljinska obrada podataka, veštačka inteligencija, proširena stvarnost ili tehnike kontrolisanja na daljinu. Ispitivanje savremenih motornih vozila, kao veoma složenih tehničkih sistema, zahteva nove norme, zahteve i procese koje će sigurnije i pouzdanije obavljati ispitivanja motornih vozila u kontrolnim telima da bi se očuvalo poverenje da rezultat ispitivanja i kontrolisanja u potpunosti odražava stvarno stanje vozila.

Ovaj predstojeći međunarodni Standard ISO 17020 iz 2026. godine definiše kriterijume za rad institucija koje se bave kontrolisanjem i ocenjivanjem usaglašenosti. Struktura teksta sistematično vodi kroz ključne stubove profesionalizma, stavljajući poseban naglasak na nepristrasnost, nezavisnost i poverljivost kao osnovne moralne i pravne temelje rada. Modernizacija standarda ogleda se u uvođenju savremenih tehnoloških odredbi, gde se po prvi put precizno uređuje upotreba veštačke inteligencije u resursima i procesnim metodama. Svrha ovog okvira je uspostavljanje poverenja u rezultate kontrolisanja kroz rigorozno upravljanje rizicima, preciznu dokumentaciju i usklađenost sa relevantnim evropskim regulativama o akreditaciji.

U okviru novog Standarda dnaSRPS EN ISO/IEC FDIS 17020:2025, tema „Zahtevi za resurse“ (poglav-

lje 6) predstavlja jedan od ključnih stubova koji omogućavaju kontrolnom telu da kompetentno izvršava svoje zadatke. Ovi zahtevi su u novoj verziji standarda modernizovani i preciznije definisani kako bi odgovorili na izazove savremene tehnologije i tržišta.

Zahtevi za resurse u širem kontekstu ovog standarda obuhvataju sledeće aspekte:

3.1 Osoblje (Tačka 6.1)

Osoblje ostaje primarni resurs svakog kontrolnog tela. Standard podrazumeva da telo mora imati na raspolaganju dovoljan broj kompetentnih lica koja poseduju neophodno znanje i iskustvo za sprovođenje specifičnih aktivnosti kontrolisanja. Iako detalji nisu navedeni u samom sadržaju, širi kontekst standarda 17020 nalaže da se kompetentnost osoblja mora kontinuirano pratiti i dokumentovati.

3.2 Objekti i oprema sa fokusom na Veštačku inteligenciju (Tačka 6.2)

Ova tačka obuhvata fizičke i tehničke resurse neophodne za rad. Najznačajnija promena u verziji 2026 je uvođenje podtačke 6.2.9 Veštačka inteligencija (AI).

- AI kao resurs: Standard sada prepoznaje veštačku inteligenciju kao ravnopravan deo opreme ili objekata koji se koriste u radu. To znači da kontrolno telo koje koristi AI alate (npr. za analizu slika, senzorske podatke ili automatizovano odlučivanje) mora te alate tretirati kao resurs koji podleže verifikaciji i redovnom održavanju.
- Povezanost sa procesom: U širem kontekstu, ovaj resurs je direktno povezan sa tačkom 7.2.6, gde se AI pojavljuje kao deo metoda i procedura kontrolisanja.

3.3. Eksterno nabavljeni proizvodi i usluge (Tačka 6.3)

Nova verzija standarda koristi termin „Eksterno nabavljeni proizvodi i usluge“ umesto dosadašnjeg

³ Izvor: NotebookLM mart 2026

⁴ dnaSRPS EN ISO/IEC FDIS 17020:2025 Conformity assessment - Requirements for bodies performing inspection (ISO/IEC FDIS 17020:2025)

„podugovaranja“. Ova promena odražava širi kontekst u kome kontrolna tela nabavljaju ne samo usluge drugih laboratorija ili tela, već i softverska rešenja, cloud servise za upravljanje podacima i informacijama (7.5), kao i specijalizovanu opremu. Kontrolno telo mora osigurati da ovi eksterni resursi ne kompromituju nepristrasnost ili kvalitet rezultata.

3.4. Resursi u službi nepristrasnosti i nezavisnosti

Zahtevi za resurse nisu izolovani, već služe ispunjavanju zahteva za strukturu (poglavlje 5) i nepristrasnost (4.1). Na primer, način na koji su resursi (naročito osoblje) organizovani direktno utiče na to da li telo može biti sertifikovano kao Tip A ili Tip ne-A, što je detaljnije opisano u Prilogu A.

3.5. Upravljanje podacima kao „nevidljivi“ resurs

Iako je formalno smešteno u poglavlje o procesima, „Upravljanje podacima i informacijama“ (tačka 7.5) u novom standardu postaje kritičan resurs. U digitalizovanom okruženju, podaci se tretiraju sa istom pažnjom kao i fizička oprema, zahtevajući adekvatnu IT infrastrukturu i protokole za zaštitu poverljivosti (4.2).

3.6. Korišćenje veštačke inteligencije u primeni metoda i procedura kontrolisanja

3.6.1 Značajno proširenje u ovom standardu predstavljaju zahtevi u slučaju kada se u primeni metoda i procedura kontrolisanja koristi veštačka inteligencija.

U sklopu zahteva tačke 6.2 Objekti i oprema, su ti zahtevi eksplicitno navedeni tako da tačka 6.2.9 glasi: Ako kontrolno telo koristi tehnologije, povezane sa kontrolisanjem (npr. računare ili automatizovanu opremu, obradu podataka, veštačku inteligenciju, proširenu stvarnost⁵ ili tehnike kontrolisanja na daljinu), mora da obezbedi:

- pogodnost i adekvatnost tehnologije
- da su uspostavljene procedure za zaštitu integriteta
- održavanje hardvera i softvera

3.6.2 U zahtevima za Proces (tačka 7) prilikom primene metoda i procedura kontrolisanja (tačka 7.2) veštačka inteligencija se koristi prilikom vrednovanja merne nesigurnosti u procesima, posebno kod digitalnih razvoja, modelovanja ili daljinskih tehnika⁶.

⁵ Proširena stvarnost je tehnologija koja nadograđuje stvarni svet digitalnim elementima u realnom vremenu

⁶ Daljinske tehnike obuhvataju širok spektar metoda za praćenje, rad ili saradnju na daljinu, uključujući tehnike daljinske inspekcije (RIT) korišćenjem dronova i senzora, alate za rad na daljinu za virtuelnu saradnju i daljinsko upravljanje robotikom u zdravstvu. Ovi pristupi imaju za cilj povećanje bezbednosti, efikasnosti i fleksibilnosti u različitim industrijama

3.7. Ukratko - najvažnije

Zahtevi za resurse u ISO/FDIS 17020:2026 više nisu fokusirani samo na ljude i merne instrumente, već integrišu digitalne resurse i veštačku inteligenciju u samu srž rada kontrolnog tela, zahtevajući od organizacija proaktivan pristup u njihovom upravljanju kroz sistem menadžmenta (poglavlje 8).

4. OBAVEZE ZA USKLAĐIVANJEM KOJE SE POSTAVLJAJU PRED KONTROLNA TELA ZA MOTORNA VOZILA

U skladu sa Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima⁷, i podzakonskim aktom, Pravilnikom o ispitivanju vozila⁸ Agencija za bezbednost saobraćaja (u daljem tekstu ABS) ovlastila je pravna lica za ispitivanje motornih vozila da u njeno ime obavljaju ispitivanja motornih i priključnih vozila, izdaju uverenja o ispitivanju vozila, odnosno kontrolisanju vozila i vode evidenciju o izdatim uverenjima i potvrdama u skladu sa zakonom.

Svoju kompetentnost da mogu da vrše ispitivanje vozila, ovlašćena pravna lica dokazuju akreditacijom kod Akreditacionog tela Srbije (u daljem tekstu ATS), prema zahtevima standarda SRPS ISO/IEC 17020:2012⁹ kao Kontrolna tela i/ili SRPS ISO/IEC 17025:2017¹⁰ kao Laboratorije za ispitivanje. Ova kompetentnost, koju je prvi put potvrdio akreditacijom, ATS proverava nadzorom svake godine. Važno je istaći da je akreditacija uslov za održavanje ovlašćenja koje daje ABS.

Za odobrenje ABS, je potrebno, ali nije dovoljno da je telo akreditovano. ABS obavlja i sopstveno osvedočenje u način rada, i tek tada izdaje odobrenje za rad u ime Agencije. Ovo odobrenje precizira koje vrste ispitivanja obuhvata i nije vremenski ograničeno. Agencija posebno, nakon provere, ovlašćuje svakog ispitivača i o tome vodi evidenciju.

⁷ Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima (*Sl. glasnik RS*, br. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 - odluka US, 55/2014, 96/2015 - dr. zakon, 9/2016 - odluka US, 24/2018, 41/2018, 41/2018 - dr. zakon, 87/2018, 23/2019, 128/2020 - dr. zakon, 76/2023 i 19/2025)

⁸ Pravilnik o ispitivanju vozila (*Sl. glasnik RS*, br. 8/2012, 13/2013, 31/2013, 114/2013, 40/2014, 140/2014, 18/2015, 82/2015, 88/2016, 108/2016, 129/2021 - dr. pravilnik, 110/2022 - dr. pravilnik, 83/2023 i 7/2024 i 55/2024)

⁹ SRPS ISO/IEC 17020:2012 Ocenjivanje usaglašenosti — Zahtevi za rad različitih tipova tela koja obavljaju kontrolisanje

¹⁰ SRPS ISO/IEC 17025:2017/Ispr.1:2018 Opšti zahtevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje

Pojava novog standarda, koji je za sada dnaSRPS EN ISO/IEC FDIS 17020:2025, a u toku ove godine postaće SRPS ISO/IEC 17020:2026, će učiniti neophodnim usklađivanje akreditovanih kontrolnih tela u odnosu na nove zahteve. To usklađivanje će prven-

stveno obuhvatiti izmene u dokumentaciji, obuci ljudstva i eventualnim prilagođavanjima metoda i merne tehnike. Aktivnosti koje se očekuju, povodom primene novog standarda, kod akreditovanih kontrolnih tela date su u tabeli 1.

Tabela 1. Pregled očekivanih aktivnosti povodom primene novog standarda

R.br.	Zahtev SRPS ISO 17020:2012	Zahtev SRPS ISO 17025:2017	Zahtev SRPS ISO 17020:2026	Akcija u pogledu dokumentacije
1.	Predmet i područje primene	Predmet i područje primene	Predmet i područje primene	Dopuna poslovnika
2.	Normativne reference	Normativne reference	Normativne reference	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
3.	Termini i definicije	Termini i definicije	Termini i definicije	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
4.	Opšti zahtevi	Opšti zahtevi	Opšti zahtevi	Dopuna poslovnika
4.1.	Nepristrasnost i nezavisnost	Nepristrasnost	Nepristrasnost	Usaglasiti
4.2.	Poverljivost	Poverljivost	Poverljivost	Usaglasiti
5.	Zahtevi za strukturu	Zahtevi za strukturu	Zahtevi za strukturu	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
5.1.	Administrativni zahtevi	- nema -	5.1. Nezavisnost	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
5.2.	Organizacija rukovođenja	- nema -	5.2. Pravni entitet i odgovornosti	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
6.	Zahtevi za resurse	Zahtevi za resurse	Zahtevi za resurse	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
6.1.	Osoblje	Opšte	Osoblje	Usaglasiti
6.2.	Postrojenja i oprema	Osoblje	6.2 Objekti i oprema (6.2.9 Veštačka inteligencija)	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
6.3.	Podugovaranje	Objekti laboratorije i uslovi sredine	6.3 Eksterno nabavljeni proizvodi i usluge	Usaglasiti i dopuniti
6.4.	- nema -	Oprema	- nema -	- nema -
6.5.	- nema -	Metrološka sledljivost	- nema -	- nema -
6.6.	- nema -	Eksterno nabavljeni proizvodi i usluge	- nema -	- nema -
7.	Zahtevi za proces	Zahtevi za proces	Zahtevi za proces	Usaglasiti
7.1.	Metode i procedure kontrolisanja	Preispitivanje zahteva, ponuda i ugovora	Preispitivanje zahteva, ponuda/tendera/IP:tendera i ugovora	Usaglasiti i dopuniti
7.2.	Postupanje sa predmetima i uzorcima kontrolisanja	Izbor, verifikacija i validacija metoda	Metode i procedure kontrolisanja (7.2.6 Veštačka inteligencija)	Dopuna poslovnika
7.3.	Zapisi o kontrolisanju	Uzorkovanje	Rukovanje predmetima	Dopuna poslovnika i drugih dok. (po potrebi)
7.4.	Izveštaji o kontrolisanju i sertifikati o kontrolisanju	Rukovanje predmetima ispitivanja ili etaloniranja	Zapisi o kontrolisanju	Usaglasiti
7.5.	Prigovori i žalbe	Tehnički zapisi	7.5. Upravljanje podacima i informacijama	Usaglasiti
7.6.	Proces sa prigovorima i žalbama	Vrednovanje merne nesigurnosti	7.6 Izveštaji o kontrolisanju i sertifikati o kontrolisanju	Dopuna poslovnika i drugih dok. (po potrebi)

R.br.	Zahtev SRPS ISO 17020:2012	Zahtev SRPS ISO 17025:2017	Zahtev SRPS ISO 17020:2026	Akcija u pogledu dokumentacije
7.7.	- nema -	Obezbeđenje validnosti rezultata	7.7 Postupanje po žalbama	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
7.8.	- nema -	Izveštavanje o rezultatima	7.8 Postupanje po prigovorima	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
7.9.	- nema -	Prigovori	- nema -	- nema -
7.10.	- nema -	Neusaglašen posao	- nema -	- nema -
7.11.	- nema -	Upravljanje podacima i menadžment informacijama	- nema -	- nema -
8.	Zahtevi sistema menadžmenta	Zahtevi za sistem menadžmenta	Zahtevi za sistema menadžmenta	Usaglasiti
8.1.	Opcije	Opcije	Opšte	Usaglasiti
8.2.	Dokumentacija sistema menadžmenta (opcija A)	Dokumentacija sistema menadžmenta (opcija A)	Politike i odgovornosti	Usaglasiti
8.3.	Upravljanje dokumentima (opcija A)	Upravljanje dokumentima sistema menadžmenta (opcija A)	Dokumentovane informacije	Usaglasiti
8.4.	Upravljanje zapisima (opcija A)	Upravljanje zapisima (opcija A)	Mere za bavljenje rizicima i prilikama	Dopuna poslovnika i drugih dokumenata
8.5.	Preispitivanje od strane rukovodstva (opcija A)	Mere za bavljenje rizicima i prilikama	Korektivne mere	Usaglasiti
8.6.	Interne provere (opcija A)	Poboljšavanja (opcija A)	Interne provere	Usaglasiti
8.7.	Korektivne mere (opcija A)	Korektivne mere (opcija A)	Preispitivanje od strane rukovodstva	Usaglasiti
8.8.	Preventivne mere (opcija A)	Interne provere (opcija A)	- nema -	
8.9	- nema -	Preispitivanje od strane rukovodstva (opcija A)	- nema -	
Prilog A (normativan)	Zahtevi za nezavisnošću kontrolnih tela	(informativan) Metrološka sledljivost	(informativan) Zahtevi za nezavisnošću A1 Zahtevi za nezavisnošću tip A kontrolnih tela A2 Zahtevi za nezavisnošću tip ne-A kontrolnih tela	Usaglasiti
Prilog B (informativan)	Neobavezni elementi izveštaja o kontrolisanju i sertifikata o kontrolisanju	(informativan) Opcije sistema menadžmenta	(informativan) Opcioni elementi izveštaja i sertifikata o kontrolisanju	Usaglasiti
Prilog ZA (informativni)	- nema -	- nema -	Prilog ZA (informativni) ima za cilj da obuhvati odnos između ovog evropskog standarda i zahteva Uredbe (ES) br. 765/2008 Evropskog parlamenta i Saveta od 9. jula 2008. godine kojom se utvrđuju zahtevi za akreditaciju i nadzor tržišta u vezi sa stavljanjem proizvoda na tržište i stavljanjem van snage Uredbe (EES) br. 339/93	Usaglasiti

Poslednja kolona tabele 1. „Akcija u pogledu dokumentacije“ predstavlja kratku smernicu u pogledu potrebnih izmena i dorada postojeće dokumentacije kontrolnih tela koja su već akreditovana po postojećem standardu, a u cilju pripreme za reakreditaciju po novom standardu.

5. ZAKLJUČCI I SMERNICE ZA USAGLAŠAVANJE

Ovaj dokument pruža detaljan pregled zahteva standarda SRPS ISO 17020:2012 i SRPS ISO/IEC 17025:2017, sa posebnim fokusom na predstojeće izmene koje donosi novi standard SRPS ISO/IEC 17020:2026. Dok se laboratorije (17025) fokusiraju na precizna merenja i metrološku sledljivost, kontrolna tela (17020) vrše procenu usaglašenosti putem stručnog pregleda. Sprovedena je komparativna analiza: Kontrolna tela naspram Laboratorija. Iako oba standarda pripadaju grupi za ocenu usaglašenosti (serija ISO/IEC 17000) i dele sličnu arhitekturu od osam tačaka, postoje suštinske razlike u njihovoj primeni i fokusima. Novi standard 17020:2026 uvodi značajne tehnološke modernizacije, pre svega u domenu veštačke inteligencije (AI) i digitalnih resursa, menjajući terminologiju iz „preventivnih mera“ u „mere za bavljenje rizicima i prilikama“.

Glavne izmene kod novog standarda su sledeće:

- kategorizacija tipa nezavisnosti kontrolnog tela izmenjena je na tip A i tip ne-A;
- uključena je definicija termina „predmet“;
- dodata je nova podtačka o upravljanju podacima i informacijama i o aktivnostima za bavljenje rizicima i prilikama
- inkorporirani su zajednički elementi za CASCO standarde
- primenjena su razmišljanja zasnovana na rizicima u ovom izdanju što je omogućilo određeno smanjenje propisanih zahteva i njihovu zamenu zahtevima zasnovanim na performansama
- postoji veća fleksibilnost nego u prethodnom izdanju u pogledu zahteva za procese, procedure
- dokumentovane informacije i odgovornosti organizacije

Za kontrolna tela za motorna vozila u Srbiji, usklađivanje sa zahtevima novog standarda biće neophodno za održavanje ovlašćenja dobijenih od Agencije za bezbednost saobraćaja (ABS).

Poverljivost je regulisana i zakonski (Zakon o tajnosti podataka i Zakon o zaštiti poslovne tajne), ali mora biti integrisana u interne procedure organizacije.

Nadzor osoblja uključuje rad uz mentora sa pisanom ocenom i polugodišnju ocenu performansi od strane rukovodioca. Merna oprema mora biti uskla-

đena sa Zakonom o metrologiji, dok se oprema za rad održava prema uputstvima proizvođača.

Među inovacijama u novom Standardu ISO/IEC 17020:2026 su promene u pogledu digitalizacije i upravljanja resursima kao i uvođenje Veštačke Inteligencije (AI).

Novi standard (tačka 6.2.9) prepoznaje AI kao ravnopravan resurs (opremu). Kontrolno telo koje koristi AI (za analizu slika, senzorske podatke ili automatizovano odlučivanje) mora obezbediti:

- Pogodnost i adekvatnost tehnologije.
- Procedure za zaštitu integriteta podataka.
- Redovno održavanje hardvera i softvera.

AI se takođe integriše u procese vrednovanja merne nesigurnosti, posebno kod digitalnog modelovanja i tehnika kontrolisanja na daljinu.

Promena terminologije i obuhvata

- Eksterna nabavka: Termin „podugovaranje“ zamenjen je terminom „Eksterno nabavljeni proizvodi i usluge“, što sada uključuje i cloud servise i softverska rešenja.
- Upravljanje podacima: Tačka 7.5 tretira podatke kao kritičan resurs koji zahteva adekvatnu IT infrastrukturu i protokole zaštite.
- Rizici: Uvodi se koncept upravljanja rizicima u svim fazama rada, usklađujući se sa modernim pristupom sistemima menadžmenta.

Obaveze za kontrolna tela za motorna vozila u Srbiji su: (a) da pravna lica koja vrše ispitivanje vozila, (b) da deluju u ime Agencije za bezbednost saobraćaja (ABS) i (c) da je njihov rad je uslovljen akreditacijom kod ATS-a prema standardu ISO 17020 (kontrolna tela) ili ISO 17025 (laboratorije).

Implementacija novog standarda zahtevaće proaktivni pristup, obuku ljudstva i potencijalna prilagođavanja mernih tehnika kako bi se osiguralo dalje poverenje u rezultate kontrolisanja. Dosadašnja dokumentacija kontrolnih tela mora biti prilagođena i usaglašena sa zahtevima novog standarda.

Na kraju bih hteo da izrazim zadovoljstvo zbog normativnog osavremenjivanja rada kontrolnih tela pojavom novog standarda. Ovo posebno dolazi do izražaja kod kontrolnih tela za motorna vozila.

Savremena vozila koja su predmet kontrolisanja sadrže elemente automatizacije, informacione tehnologije, veštačke inteligencije, virtuelne realnosti, proširene stvarnosti, upravljanja na daljinu, kao i delimične i potpune autonomije upravljanja i slično, što pre 14 godina kada je stupila na snagu prethodna verzija standarda nije bilo prisutno, pa čak ni poznato.

Pojava ovakvih savremenih vozila zahteva primenu ne samo savremene tehnike već i savremene

regulative, tako da je pojava novog standarda dobrodošla. U ovom trenutku u Srbiji nisu u upotrebi letuća vozila, međutim, ovakav razvoj transporta treba očekivati. Da li će se ova vrsta transporta svrstati u drumski ili u vazdušni saobraćaj je već sada pitanje za zakonodavce.

LITERATURA

- [1] Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima *Sl. glasnik RS*, br. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 - odluka US, 55/2014, 96/2015 - dr. zakon, 9/2016 - odluka US, 24/2018, 41/2018, 41/2018 - dr. zakon, 87/2018, 23/2019, 128/2020 - dr. zakon, 76/2023 i 19/2025)
- [2] Zakon o tajnosti podataka *Sl. glasnik RS*, br. 104/2009)
- [3] Zakon o zaštiti poslovne tajne *Sl. glasnik RS*, br. 53/2021)

- [4] Pravilnik o ispitivanju vozila *Sl. glasnik RS*, br. 8/2012, 13/2013, 31/2013, 114/2013, 40/2014, 140/2014, 18/2015, 82/2015, 88/2016, 108/2016, 129/2021 - dr. pravilnik, 110/2022 - dr. pravilnik, 83/2023 i 7/2024 i 55/2024)
- [5] SRPS ISO 17020:2012 Ocenjivanje usaglašenosti — Zahtevi za rad različitih tipova tela koja obavljaju kontrolisanje
- [6] SRPS ISO/IEC 17025:2017 Opšti zahtevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje
- [7] dnaSRPS EN ISO/IEC FDIS 17020:2025 Conformity assessment - Requirements for bodies performing inspection (ISO/IEC FDIS 17020:2025)
- [8] Sajt veštačke inteligencije NotebookLM mart. 2026

SUMMARY

COMPARISON OF THE REQUIREMENTS OF ISO 17020 AND ISO/IEC 17025 STANDARDS WITH THE PROPOSED NEW ISO/IEC 17020 STANDARD AND THE OBLIGATIONS IMPOSED ON VEHICLE INSPECTION BODIES

This paper provides a detailed review of the requirements of SRPS ISO 17020:2012 and SRPS ISO/IEC 17025:2017, with particular emphasis on the forthcoming changes introduced by the new SRPS ISO/IEC 17020:2026 standard. The main conclusions of the analysis indicate that these standards are complementary yet autonomous conformity assessment standards. While testing and calibration laboratories operating in accordance with ISO/IEC 17025 focus on accurate measurements and metrological traceability, inspection bodies operating in accordance with ISO/IEC 17020 perform conformity assessment through professional examination and expert judgment.

The new ISO/IEC 17020:2026 standard introduces significant technological modernizations, particularly in the areas of artificial intelligence (AI) and digital resources. In addition, it replaces the concept of "preventive actions" with a broader approach based on "actions to address risks and opportunities."

For vehicle inspection bodies in Serbia, compliance with the new requirements will be essential for maintaining the authorizations granted by the Road Traffic Safety Agency. This will require the revision and updating of existing documentation, as well as appropriate training of personnel employed by inspection bodies.

Key Words: *ISO/IEC 17020, ISO/IEC 17025, inspection bodies, testing laboratories, conformity assessment, artificial intelligence, risk management, vehicle inspection*